

Quickscan natuurtoets

Recreatievoorzieningen Lutterzand

*Beoordeling in het kader van natuurwetgeving en
-beleid*

COLOFON

Titel: **Quickscan natuurtoets recreatievoorzieningen Lutterzand**
Subtitel: Beoordeling in het kader van de natuurwetgeving- en beleid

Projectcode: 13135

Status: Concept

Datum: 13 mei 2013

Auteur: ir. A. (Arjen) Goutbeek

Tweede lezer: Ing. M. (Marco) van der Sluis

Opdrachtgever: Bureau Witpaard

EcoGroen Advies BV
Emamstraat 16
8011 AG Zwolle
T: 038 423 64 64
I: www.ecogroen.nl

INHOUD

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Locatiebeschrijving.....	3
1.3	Toetsingskaders.....	4
2	Flora- en faunawet.....	5
2.1	Methode.....	5
2.2	Resultaat.....	5
2.3	Conclusie.....	8
3	Gebiedsbescherming.....	9
3.1	Natuurbeschermingswet.....	9
3.2	Ecologische Hoofdstructuur.....	10
	Geraadpleegde bronnen.....	12
	Bijlagen	

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Voor enkele ruimtelijke ontwikkelingen nabij het Lutterzand in de gemeente Losser moet een bestemmingsplanwijziging uitgevoerd worden. Bureau Witpaard stelt hiervoor het bestemmingsplan op. Onderdeel hiervan is een natuurtoets, waarin gekeken wordt of en zo ja welke natuurwaarden op de beoogde locaties voorkomen.

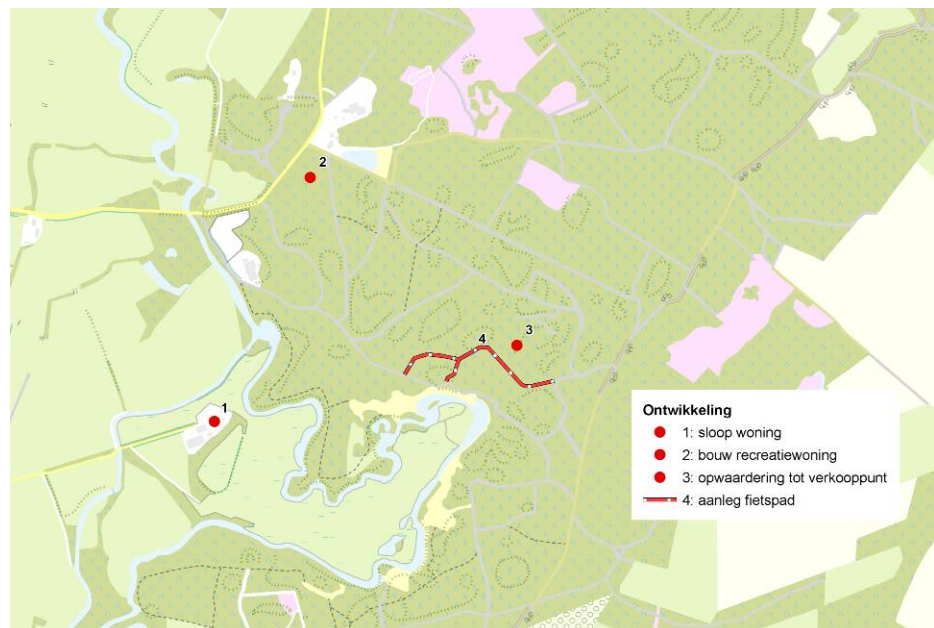
Aan EcoGroen Advies is gevraagd om de geplande bestemmingsplanwijziging te toetsen aan de Flora- en faunawet, het EHS-beleid en de Natuurbeschermingswet. Het betreft hier een zogenaamde quickscan, wat gezien kan worden als een risico-inschatting ten aanzien van natuurwaarden. Er is (nog) geen volledige inventarisatie uitgevoerd. Wanneer de waarden laag worden ingeschat is dit onderzoek echter mogelijk voldoende.

1.2 Locatiebeschrijving

Het plan bestaat uit vier onderdelen:

- een te slopen recreatiewoning;
- een nieuwe recreatiewoning;
- het omvormen van een woning naar een verkooppunt van versnaperingen;
- de aanleg van een fietspad.

Alle vier de locaties liggen dicht bij elkaar aan de oostzijde van de Dinkel, nabij het Lutterzand (figuur 1). Op deze plek snijdt de Dinkel door een hoge zandkop, waardoor steile oevers zijn ontstaan en er natuurlijke processen plaatsvinden als afkalving en aanzanding. Het geheel ziet er voor Nederlandse begrippen spectaculair uit en heeft dan ook de nodige recreatieve aantrekkingskracht. Rondom het plangebied zijn dan ook al de nodige voorzieningen aanwezig als een uitspanning, recreatiewoningen en een netwerk van paden. Door de natuurlijke dynamiek is de loop van de Dinkel verlegd en is een deel van een fietspad verdwenen en wordt nu dus elders hersteld.

Figuur 1. Ligging ontwikkellocaties

1.3 Toetsingskaders

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of deze negatieve effecten kunnen hebben op beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan strikt beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van EZ en compensatie te realiseren van verloren gegaan leefgebieden of groeiplaatsen die verloren gaan.

Natuurbeschermingswet

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Beoordeeld dient te worden of ingrepen of activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.

Ecologische Hoofdstructuur

De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur komt voort uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de *wezenlijke kenmerken en waarden* van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat door de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet aangetast worden.

2 FLORA- EN FAUNAWET

2.1 Methode

Voor deze natuurtoets is één veldbezoek uitgevoerd (23 april 2013) waarbij het plangebied bezocht is. Alleen de locatie van de te slopen woning is niet bezocht. Door afgesloten hekwerken was deze plek niet bereikbaar en tevens niet te overzien vanaf de weg. Deze locatie wordt dan ook verder niet behandeld in dit hoofdstuk Flora- en faunawet. Van de overige locaties is een goede indruk verkregen van de waarde van het gebied voor beschermde soorten. Omdat slechts één veldbezoek is uitgevoerd, moet het onderzoek gezien worden als een risico-inschatting. Er is onderzocht of in het gebied mogelijk beschermde soorten aanwezig zijn dan wel kunnen zijn en of deze verstoord worden door de geplande ontwikkeling. Afhankelijk van de resultaten is dus mogelijk nog wel nader, soortgericht onderzoek noodzakelijk.

Naast de informatie die verkregen is door middel van de veldinventarisaties is gebruik gemaakt van bestaande literatuur. Het gaat hierbij om gegevens uit onderzoeken, actuele verspreidingsgegevens en ecologische atlassen.

2.2 Resultaat

Flora

Hoewel het veldbezoek relatief vroeg in het groei- en bloeiseizoen is uitgevoerd, is wel een goede indruk verkregen van de waarden. Aan de hand van de vegetatiesamenstelling kan een goede inschatting gemaakt worden of beschermde soorten aanwezig zullen zijn. Vaak zijn ook al wel vegetatieve delen van later bloeiende soorten zichtbaar.

De locatie van de nieuw te bouwen woning is een kleine open plek in het bos. De vegetatie bestaat uit kenmerkende soorten van een verstoorde (bos)bodem op de arme zandgronden. Aangetroffen soorten zijn onder andere gewone braam, sint janskruid, brede stekelvaren en schapenzuring. Het bos rondom de locatie bestaat uit gemengd bos van zomereik, grove den en Amerikaanse vogelkers. Er zijn geen beschermde of bedreigde soorten aangetroffen en deze worden gezien de groeiplaatsomstandigheden hier ook niet verwacht.

De woning die verbouwd wordt tot kleinschalig verkooppunt werd al verbouwd en de direct omgeving was dan ook volledig vegetatievrij. De woning staat in een grove dennenbos met veel opslag van ruwe berk en Amerikaanse vogelkers. Er zijn geen beschermde of bedreigde soorten aangetroffen en deze worden gezien de groeiplaatsomstandigheden hier ook niet verwacht.

Het tracé van het fietspad is deels al gekapt en loopt door diverse soorten bos. Het meest oostelijke deel ligt in relatief oud grove dennenbos (> 50 jaar) met een open struiklaag. Vervolgens gaat het over in een bosvak met dicht jong dennenbos met veel schaduw. Het middendeel (vanaf het noordelijkste punt tot aan de kruising) is weer open, relatief oud grove dennenbos (> 60 jaar) met wederom weinig ondergroei. Het meest westelijk deel wordt wederom gevormd door jong dicht grove dennenbos met aan de zuidrand vooral berkenbos.

In de jonge opstanden is weinig ondergroei aanwezig als gevolg van schaduw, de meeste soorten bevinden zich dan ook in de meer oude en open bosvakken en langs de randen van de percelen. Het hele tracé wordt gekenmerkt door soorten van een arme (bos)bodem van de zandgronden. Aangetroffen soorten zijn onder andere fijn schapengras, rankende helmbloem, bochtige smele en opslag van boomsoorten als ruwe berk, wilde lijsterbes en grove den. Er zijn geen beschermde of bedreigde soorten aangetroffen en deze worden gezien de groeiplaatsomstandigheden hier ook niet verwacht.

Vogels

Al het bos vormt potentieel broedgebied van vogels. Door de openheid van de ondergroei van de oudere bossen, zal dit zich echter beperken tot de jonge opstanden. Het gaat hierbij vooral om algemeen in Nederland voorkomende soorten. Op alle drie de locatie (2, 3 en 4) gaat het om dezelfde soorten als tijtjaf, fitis, zwartkop, vink en boomklever.

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen is voor vogels in dit geval geen ontheffing nodig.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Soorten uit deze categorie zijn echter niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

Kenmerkend beeld van de Dinkel nabij het Lutterzand, een diep ingesleten watergang met steile oevers.

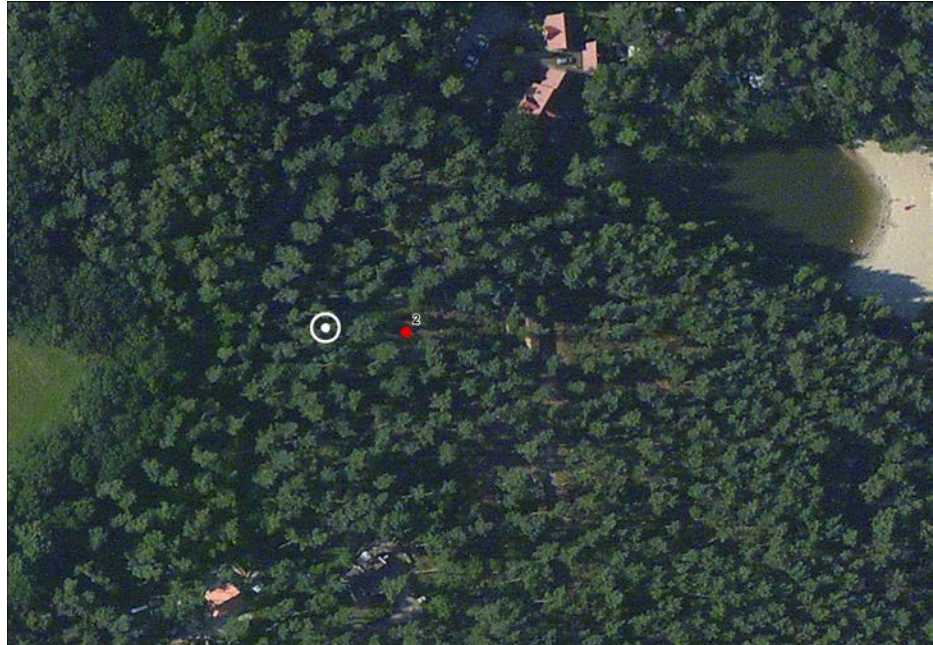
Zoogdieren

Naar deze soortgroep is geen gericht onderzoek uitgevoerd, maar op basis van literatuurgegevens worden hier niet veel strikt beschermde soorten verwacht. Het grootste deel van het plangebied is slechts geschikt leefgebied voor enkele algemene soorten als bosmuis of rosse woelmuis.

Net buiten de planlocatie van de nieuwe recreatiewoning is wel een eekhoornnest aangetroffen (figuur 2). Voor zover beoordeeld kon worden blijft deze boom gehandhaafd en is van vernietiging van het nest geen sprake. Mogelijk vindt lokaal wel tijdelijke verstoring plaats gedurende de bouwwerkzaamheden, maar na afronding van de werkzaamheden wordt de plek wel weer geschikt. Deze tijdelijke verstoring vormt geen bedreiging voor de soort, in de omgeving (het bos) zijn ruim voldoende alternatieven aanwezig. Ook maakt eekhoorn vaak gelijktijdig gebruik van gemiddeld vier tot zes nesten, waardoor. Eekhoorn leeft vaak in de omgeving van menselijke activiteit, waar een combinatie is van bos met huizen met tuinen. Door deze tuinen is

het voedselaanbod vaak hoger dan elders in het bos (door bessenstruiken, voeder tafels et cetera), waardoor ook op lange termijn geen effecten verwacht worden.

Figuur 2. Locatie boom met eekhoornest nabij ontwikkellocatie 2.locatie

Indien de nestboom toch gekapt dient te worden, is het aanvragen van een ontheffing op de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet wel noodzakelijk. Omdat er ruim voldoende alternatieven in de omgeving zijn, wordt verwacht dat deze ontheffing wel vergunbaar is.

Amfibieën

Alle planlocaties betreft plekken op de zandgronden waar geen oppervlaktewater aanwezig is. Voortplanting van amfibieën wordt hier dan ook niet verwacht. Mogelijk komt lokaal incidenteel een algemeen soort voor als gewone pad of bruine kikker. Ook uit literatuur zijn hier geen strikt beschermde of zeldzame soorten te verwachten. Alle te verwachten soorten zijn soorten uit de laagste beschermingscategorie (zogenaamde tabel 1-soort), waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing op de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet nodig is. Vervolgstappen voor deze soorten zijn dan ook niet noodzakelijk.

Reptielen

Alle planlocaties zijn weinig geschikt voor reptielen, omdat schuilplekken grotendeels ontbreken. Uit de omgeving is wel levendbarende hagedis bekend, maar op de planlocaties ontbreekt echt geschikt leefgebied. De planlocaties vormen ook geen kenmerkend leefgebied. Wel vormen de plekken geschikt, zij het marginaal, leefgebied van hazelworm. Van deze soort zijn echter geen waarnemingen bekend uit de wijde omgeving. Het is dan ook niet aannemelijk dat de soort hier voorkomt.

Overige soortgroepen

Uit de overige soortgroepen, zoals ongewervelden worden hier op basis van het aanwezige biotoop geen strikt beschermde soorten verwacht. Deze soorten zijn vaak gebonden aan specifieke habitats als open heide, moeras of hoogveen die binnen het plangebied ontbreken.

2.3 Conclusie

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat in het plangebied diverse beschermde soorten (kunnen) voorkomen. Geconcludeerd wordt dan ook dat negatieve effecten te verwachten zijn op individuen en leefgebied van beschermde soorten.

De negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen hebben echter alleen betrekking op *algemene soorten* (tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet) en *vogels* (beoordeeld als tabel 2 van de Flora- en faunawet). Voor de *algemene soorten* geldt een algehele vrijstelling op de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen en zijn vervolgstappen dus niet noodzakelijk. Voor *vogels* geldt dat voor verstorende werkzaamheden in het broedseizoen geen ontheffing wordt verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief is.

Wanneer de werkzaamheden dus buiten het broedseizoen uitgevoerd worden, zijn vervolgstappen niet noodzakelijk. De zorgplicht blijft, ongeacht de status van de soorten, wel van kracht.

3 GEBIEDSBESCHERMING

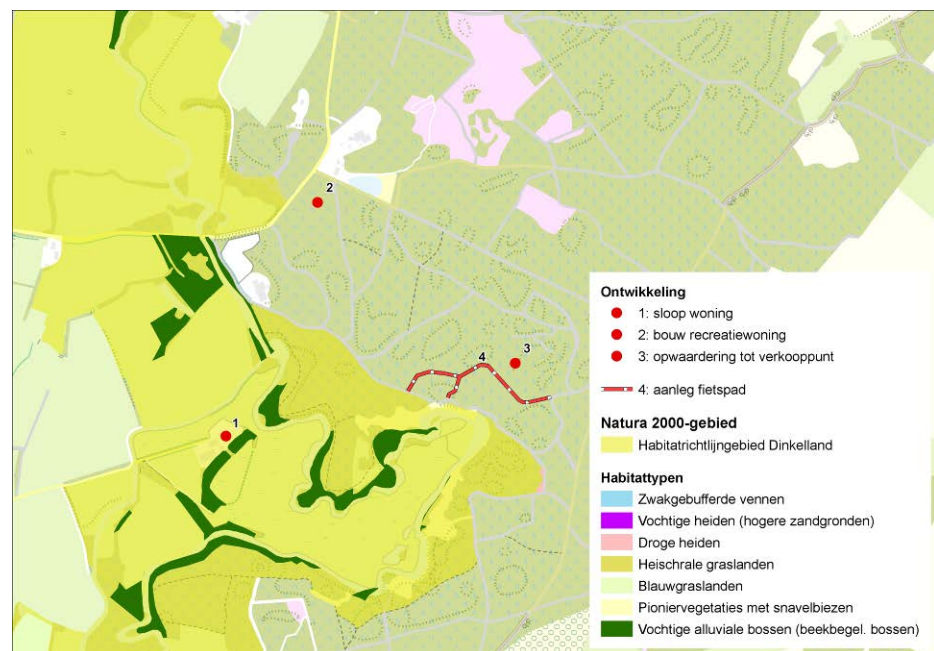
3.1 Natuurbeschermingswet

Juridisch kader

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten kwetsbaar zijn en beschermd moeten worden. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in (onder andere) de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging gewaarborgd van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Effecten

Van de plannen ligt alleen de te slopen woning binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Dinkelland (figuur 3). De overige drie planonderdelen (2, 3 en 4) liggen er net buiten. In een Natura 2000-gebied zijn erven (verhardingen en tuinen) over het algemeen geëxclaveerd. Dit betekent dat deze geen onderdeel zijn van het Natura 2000-gebied. De sloop van de woning heeft dus geen directe effecten op het Habitatrichtlijngebied.

Figuur 3 Begrenzing Natura 2000-gebied Dinkelland ter hoogte van et plangebied, inclusief habitattypenkaart (bron: provincie Overijssel, 2013).

Omdat het erf (van locatie 4) echter wel omgeven wordt door Natura 2000 en ook direct grenst aan het habitattypen Alluviale bossen, zijn effecten op voorhand niet uit te sluiten (figuur 3). Of effecten optreden hangt grotendeels af van de wijze van sloop en eventuele nieuwe inrichting van de planlocatie. Wanneer er alleen sprake is van sloop van de woning, de werkzaamheden daadwerkelijk beperkt blijven tot het erf en geen ingrepen uitgevoerd worden die de abiotische omstandigheden van de planlocatie en de omgeving aantasten (bijvoorbeeld verlaging van het grondwaterpeil of vergravingen), zijn negatieve effecten naar verwachting uit te sluiten.

De overige ontwikkelingen vinden plaats buiten het Natura 2000-gebied. Van directe effecten is hier dus geen sprake. Eventueel optredende effecten blijven beperkt tot effecten als gevolg van externe werking.

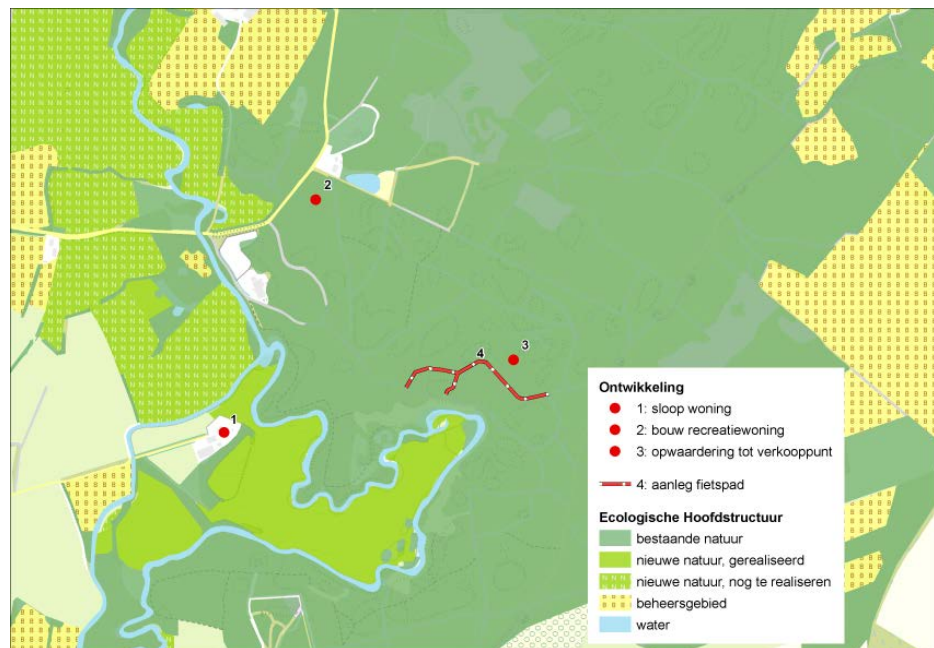
Gezien de al hoge recreatiedruk op en in de omgeving, wordt niet verwacht dat de wijzigingen leiden tot een meetbare toename van de recreatiedruk. Ook de aanleg van de fietspaden en de (ver)bouwing van de woning gebeurt op de hogere delen ten opzichte van de Dinkel, waardoor hier naar verwachting geen sprake zal zijn van aantasting van bijvoorbeeld grondwaterstanden. Ook deze ontwikkelingen worden dus geen negatieve effecten op het Natura 2000-gebied verwacht.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Toetsingskader

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte zijn de plannen beschreven voor ruimte en mobiliteit. Hiertoe behoort onder andere de bescherming en realisatie van de Ecologisch Hoofdstructuur waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn gesteld. De EHS wordt beschermd middels het 'nee, tenzij'-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken (Ministerie van I&M, 2012).

Van de vier ontwikkellocatie liggen de ontwikkelingen 2, 3 en 4 binnen de begrenzing van de EHS (figuur 4). De EHS is op alle drie de locaties begrensd als EHS bestaande natuur. Omdat het EHS-beleid (in Overijssel) geen externe werking kent, of te wel effecten die van buitenaf op de EHS een negatief zouden kunnen hebben, is voor locatie één geen toetsing aan het EHS-beleid aan de orde.

Figuur 4. Begrenzing EHS ter hoogte van het plangebied (bron: provincie Overijssel, 2013).

Effecten

Wanneer voor de geplande ontwikkelingen bestemmingsplanwijzigingen nodig zijn, dan moet aan het EHS-beleid getoetst worden. Hiervoor zal moeten worden gekeken naar het type natuur dat op de locatie aanwezig is en door de ontwikkeling dus verdwijnt.

Op alle drie de locaties betreft het natuurbeheertype Droog bos met productie [N16.1]. Alleen het fietspad is ook deels begrensd als het natuurbeheertype Dennen-, eiken- en beukenbos [N15.1] (bron: Natuurbeheerplan Overijssel, 2012). De waarde van deze bosgebieden zijn relatief beperkt (zie de soortbeschrijvingen in paragraaf 2.2). Er zijn

bijvoorbeeld geen beschermde of bedreigde plantensoorten aangetroffen of strikt beschermde diersoorten.

Indien de ontwikkeling toegestaan wordt, zal een compensatieopgave aan de orde zijn. De compensatie betreft in principe een oppervlaktecompensatie plus een toeslag, afhankelijk van de leeftijd. Voor natuur met een ontwikkeltijd tot 5 jaar geldt geen toeslag (bv. graslanden), voor natuur met een ontwikkeltijd tussen de 5 en 25 jaar geldt een toeslag van 1/3 (bv. droge heide) en voor natuur met een ontwikkeltijd tussen de 25 en 100 jaar geldt een toeslag van 2/3 (bv. bos). Gebieden die ouder zijn dan 100 jaar (en dus ook een ontwikkeltijd hebben >100 jaar) kunnen niet gecompenseerd worden, waardoor ontwikkelingen hier niet toegestaan zijn. De inhoudelijke eisen aan een compensatieopgave worden dus bepaald aan de hand van het type natuur dat verdwijnt en de leeftijd hiervan. Naast de oppervlaktecompensatie moet ook rekening gehouden worden met ontwikkelingsbeheer, dat wil zeggen het beheer van de compensatie totdat het weer dezelfde waarde heeft als het verdwenen stuk EHS.

Typisch beeld van het bos op de planlocatie. Op deze plek is het fietspad gepland.

Voor de locatie van de compensatie geldt dat deze niet mag bestaan uit gebied dat al is begrensd als EHS. Verder wordt bij voorkeur aangesloten bij bestaande EHS, zodat de waarde van het oppervlak versterkt wordt door de aangrenzende waarden.

Zoals al genoemd liggen de ontwikkellocaties in de natuurtypen Droog bos met productie en Dennen-, eiken- en beukenbos met een relatief lage ecologische waarde. De leeftijd van het bos varieert, vooral op het tracé van het fietspad. Delen bestaan uit jonge opstand en delen uit oud bos (zie ook paragraaf 2.3). Voor dit type bossen wordt in principe een ontwikkelduur aangehouden tussen de 30 en 100 jaar.

Hoe oud de jonge opstanden zijn is lastig te beoordelen, maar de oudere delen zijn in ieder geval ouder dan 50 jaar, maar mogelijk nog ouder gezien de relatief voedselarme bodem. Voor de compensatie kan uitgegaan worden van een toeslag van 2/3 van het oppervlak¹. Het oppervlak dat de ontwikkelingen innemen is geschat op circa 2.000 m². In totaal komt de compensatieopgave dan op circa 3.300 m².

¹ Wanneer oppervlaktecompensatie niet mogelijk is, kan in uiterste gevallen ook financieel gecompenseerd worden. De omvang hiervan zal met de gemeente of de provincie overlegd moeten worden.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Boele, A. J. van Bruggen, A.J. van Dijk, F. Hustings, J.W. Vergeer, L. Ballering & C.L. Plate (2012). Broedvogels in Nederland in 2010. Sovon-rapport 2012/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Broekmeyer, M.E.A. (redactie), (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1375.

Ministerie van EL&I. (2012) Gebiedendatabase Natura 2000 (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>)

Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Ministerie van VROM (2007) Spelregels EHS beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzing EHS.